

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 598 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
Xuseynova Abira Amanovna	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
Abdurasulova Gulrux Habibullayevna	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
Asatova Dildora Aslamovna	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
Mirxalilova Nargiza Akbarovna	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
Mitaliboyeva Dildora	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
Nartayeva Shahoza Yulchibayevna	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
Normatova Nilufar Komilovna	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
Qodirov Jurabek Mamatsimonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi	
“Sab'ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
Урзова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–махалла" в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
Masharipova Dilfuza Muxammatjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida 198 O'ktam Nosirov
	Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi..... 204 Rustamova Shoxista Omonjonovna
	Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari..... 208 Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li
	Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari 212 Sa'dullayeva Rushana
	Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish 215 Saidova Dilbar Erkinovna
	Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari..... 218 Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi
	Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish 223 Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi
	Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi 226 Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi
	Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari..... 229 Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna
	Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari..... 233 Yarmatov Raxmboy Baxramovich
	Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish 239 Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi
	Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык 242 Марупова Дилфуза Давроновна
	Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari 247 F. R. Xosilova
	Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish 251 Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi
	Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi..... 256 Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi
	Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi 259 Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi
	Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari..... 262 Aliyeva Zuxra Tursunboyevna
	Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni.. 265 Aripov Shokirjon Olimovich
	Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari..... 268 Avliyoqulova Nasiba Choriyevna
	Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari..... 272 Baratov Baxtiyorjon Qodirovich
	Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli..... 275 Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi 278 Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi
	Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari 284 Ismailova Nilufar Isroildjanovna
	Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages..... 289 Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna
	Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari..... 292 Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi
	Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish 296 Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
<i>Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna</i>	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
<i>Madaminova Gulzira Gulamkadirovna</i>	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
<i>Maqsudova Nodira Alijonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
<i>Muxiddinova Dilfuza Sherdor qizi</i>	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
<i>N. Q. Olimova</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
<i>Narzullayeva Sevara Omonovna</i>	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
<i>Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
<i>Olloqulova Farzona Umedillayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi.....	332
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari	335
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
<i>Sultonova Zarina Uchqun qizi</i>	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonalashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida.....	343
<i>To'xtasinova Farida Davlatali qizi</i>	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
<i>Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna</i>	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
<i>Umarova Nigora Alisherovna</i>	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
<i>Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna</i>	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
<i>Xidirova Maftuna Ithom qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
<i>Xo'shboqova Farida Komiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
<i>Xusanova Gulruxsor To'lqin qizi, Aliyeva Muhlis Baxodir qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
<i>Zokirova Sohibaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi</i>	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
<i>Албеков Шокир Адилбекович</i>	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
<i>Сатымова Светлана Сатымовна</i>	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
<i>Ташева Дилором Салимовна</i>	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
<i>Тоджибоева Наргиза Джумабоевна</i>	

Maktab–oila–mahalla hamkorligining qizlar ijtimoiy faolligini oshirishga ta'siri	393
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Ta'lim tizimida musiqiy madaniyatni takomillashtirishning metodologik imkoniyatlari.....	397
<i>Asqarova Xurshida A'zamjon qizi</i>	
Maktab biologiya kursini o'qitishda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarning o'zaro bog'liqligi asosida metodologik savodxonlikni shakllantirish.....	404
<i>Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida iqtidorli talabalar bilan ishlash samaradorligini ta'minlash usullari.....	407
<i>Delov To'liqin Erkinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarni badiiy asarlarni janriy xususiyatlariga ko'ra izohli o'qishga o'rgatish	410
<i>Gulmira Abdullayeva</i>	
O'zbekiston bokschilarining dunyo reytingida yetakchi o'rinlarni egallashining asosiy omillari	413
<i>Insapov Ismoil Tuychaliyevich</i>	
Improving Learners' Engagement Through Game-Based Techniques in Language Education	416
<i>Ismailova Ma'rifat Bakhrambek kizi</i>	
STEAM yondashuvi boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy kaliti sifatida	421
<i>Jo'rayeva Nasiba Komil qizi</i>	
O'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ijtimoiylashuvi	426
<i>Jo'rayeva Sayyora Vahobjon qizi</i>	
O'smirlarda xarakter aksentuatsiyasining o'ziga bo'lgan ishonch rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	429
<i>Jurayev Xaydarjon Odilboyevich</i>	
O'spirinlarda agressiv xulqqa ta'sir qiluvchi omillar	433
<i>Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna</i>	
Rus va o'zbek tillarida chorvachilik terminlarining qiyosiy tahlili.....	436
<i>Kurbanova Guzal Abduraximovna</i>	
Texnologiya darslarida murakkab mexanizmlarni o'qitishning zamonaviy usullari	441
<i>Mamadaliyev Furqat Xolmamatovich</i>	
Umumta'lim maktab o'qituvchilarining sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	446
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Nutqda badiiy tasviriy vositalardan foydalanish yo'llari.....	450
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Kichik yoshdagi o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish yo'llari.....	454
<i>N. Abduvaliyeva, M. Odinajonova</i>	
Kichik maktab yoshidagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar shaxslararo munosabatini korreksiyalashda ertak terapiyasidan foydalanish	458
<i>Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	463
<i>O'rinova Ro'zigul Jumanazar qizi</i>	
Voleybol o'yinida blok qo'yish texnikasini o'rgatishda yangi pedagogik yondashuvlar	467
<i>Qambarov Kozimjon</i>	
Texnik yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'qitishning yangi texnologiyalari	472
<i>Babayeva Gulnozaxon Latibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda pedagog malakasining roli	481
<i>Davlatova Dildora Nuriddinovna</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishning pedagogik tamoyillari	485
<i>Davronov Nurzod Ismoilovich</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar: toifalari va tasniflash mezonlari	490
<i>Djurayeva Sohiba Barat qizi</i>	
Blum taksonomiyasiga asoslanib boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	495
<i>Husenova Aziza Sharipovna</i>	
Tabiiy fan darslari jarayonida o'quvchilarda loyihaviy ishlarni tashkil etish ko'nikmasini shakllantirish	498
<i>Matniyazova Diyora Jumanazarovna</i>	
Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari: innovatsion taraqqiyot, metodik yangiliklar va istiqbollari	501
<i>Nazarova Mohigul Akmalovna, Asatova Mashhura Asomiddin qizi</i>	

Kasbiy pedagogikani shakllantirish va rivojlantirish masalalari	506
<i>Sanaqulov Xamroqul Rizaqulovich</i>	
O'qituvchining shaxsiy fazilatlarini va suggestiv kompetentligining o'zaro bog'liqligi	513
<i>Shermatova Manzura Ikromjanovna</i>	
Tez qalamchizgilarda innovatsion texnologiyalarni qo'llash tajribasi	518
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Kognitiv tilshunoslik asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish	523
<i>Teshabiyev Dilmurod Raxmadjonovich, Madazimova Muxlisa Abdurashid qizi</i>	
Kombinatorik masalalar asosida ijodiy topshiriqlarni tuzish va ularning o'quvchilarga ta'siri	526
<i>Toshboyeva Saida Rahmonberdiyevna, Yusupova Latofat Abduqodir qizi</i>	
Linguodidactic Foundations for Enhancing Professional Competence in Practice-Oriented Language Education	530
<i>Uktamova Navruza Botir qizi</i>	
Audiovizual usul qo'llanilganda o'quvchilarning til ko'nikmalaridagi o'zgarishlarni baholash	535
<i>Umarov Aziz Avazovich</i>	
Ona tili – ART texnologiya va kreativlik fanida so'z san'atining omili sifatida	540
<i>X. Sanaqulov, Sh. Nurmatova</i>	
Etnopedagogik yondashuvning boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiylashuv jarayoniga ta'siri	543
<i>Xamroqulova Xilola Qosimjon qizi</i>	
Ajdodlarimiz o'g'itlari asosida o'quvchi-yoshlarda axloqiy sifatlarni shakllantirish texnologiyasi	547
<i>Xatamova Nilufar Xaydarovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ o'qish madaniyatini rivojlantirishda generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	550
<i>Xayitova Firuza Abdullayevna</i>	
Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'limning mazmuni va tarixiy taraqqiyoti	554
<i>Yoziyeva Umida Lutfullayevna</i>	
O'quv vaziyatlarini loyihalash orqali talabalar o'quv faolligini oshirish	558
<i>Zakirova Dilfuza Sayidolimovna</i>	
O'quvchilar orasida jismoniy faollikni oshirish uchun yangi ilmiy yondashuvlar	561
<i>Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich</i>	
Активные методы обучения как коммуникационная основа современного урока	566
<i>Ахмедова Мукаддас Ходиматовна</i>	
Инклюзия как путь к равным возможностям: развитие системы образования Узбекистана	570
<i>Баротова Шохсанам Бахтиёр кизи, Мауш Ребия Джамshedовна, Мурадова Дилфуза Махмудовна</i>	
“Qurilish konstruksiyalari” fanini o'qitishda kasbiy-amaliy kompetentlikni rivojlantirish	576
<i>No'manova Soxiba Ergashboyevna</i>	
Креативный педагогический подход в музыкально-теоретических и практических занятиях по искусству макама	582
<i>Нурматова Фируза Муминовна</i>	
Система упражнений по методике обучения средствам речевой выразительности узбекского языка	587
<i>Фаттахова Д. А.</i>	
Oliy ta'limda kompetensiyaga asoslangan o'qitish modellari	592
<i>Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra</i>	

TALABALARDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK TAMOYILLARI

Davronov Nurzod Ismoilovich
Buxoro davlat pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi
kafedrası dotsenti, p.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqola bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish masalalarini ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qiladi. Maqolada talabalar salomatligini mustahkamlash, jismoniy faollikni oshirish, to'g'ri ovqatlanish va shaxsiy gigiyena ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali metod va usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, pedagogik jarayonda interaktiv va innovatsion yondashuvlar orqali salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirishning amaliy jihatlari va ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining professional tayyorgarligida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishning ilmiy asoslarini belgilashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari, sog'lom turmush tarzi, salomatlik madaniyati, pedagogik yondashuvlar, ko'nikmalarni rivojlantirish, innovatsion metodlar.

Abstract: This article analyzes the development of a healthy lifestyle and the formation of health-culture skills among future physical education teachers from a scientific and pedagogical perspective. It discusses effective methods and techniques aimed at strengthening students' health, increasing physical activity, and developing proper nutrition and personal hygiene skills. The paper also highlights the practical aspects and significance of cultivating health-culture skills through interactive and innovative approaches in the pedagogical process. The research results contribute to defining the scientific foundations for promoting a healthy lifestyle in the professional training of future physical education teachers.

Key words: future physical education teachers, healthy lifestyle, health culture, pedagogical approaches, skills development, innovative methods.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы формирования здорового образа жизни и развития культуры здоровья у будущих учителей физической культуры с научно-педагогической точки зрения. Анализируются эффективные методики укрепления здоровья студентов, повышения их физической активности, формирования навыков правильного питания и личной гигиены. Освещаются также практические аспекты и значение формирования культуры здоровья посредством интерактивных и инновационных педагогических подходов. Полученные результаты способствуют определению научных основ формирования здорового образа жизни в профессиональной подготовке будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: будущие учителя физической культуры, здоровый образ жизни, культура здоровья, педагогические подходы, развитие навыков, инновационные методы.

KIRISH

Sog'lom turmush tarzi insonning jismoniy va ruhiy sog'ligini saqlash va yaxshilashga qaratilgan xulq-atvor hamda odatlar majmuasidir. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari uchun sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish ayniqsa muhimdir, chunki ular kelajakda o'z o'quvchilariga nafaqat jismoniy tarbiya darslarini o'rgatish, balki sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish orqali sog'lom avlodni tarbiyalashda bevosita rol o'ynaydilar.

Jismoniy va ruhiy farovonlikka e'tibor qaratadigan shaxs kasalliklarning oldini olish, stress va muammolarga bardosh berish, hamda hayotdan to'liq zavq olish imkoniga ega bo'ladi. Shu bois, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini qo'llash va unga doir ko'nikmalarni shakllantirish – nafaqat shaxsiy sog'liqlarini mustahkamlash, balki pedagogik faoliyatlarining samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Ko'plab davlat va jamoat tashkilotlari sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga katta e'tibor qaratmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sog'lom turmush tarzini qo'llaydigan shaxslar zararli odatlarga kamroq moyil

bo'ladi, saraton va yurak-qon tomir kasalliklari kabi xastaliklardan erta vafot etish xavfi kamayadi, shuningdek, jismoniy va ruhiy sog'lig'i uyg'un ishlaydi. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarga nafaqat o'z salomatliklarini mustahkamlash, balki o'quvchilarga sog'lom turmush tarzini targ'ib etishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Maqolada bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari, samarali metod va usullari, shuningdek, amaliy tavsiyalar tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jismoniy tarbiya darajasining funksional vazifasi faqat o'quvchilarning sog'ligi va jismoniy barqarorligini ta'minlash bilan cheklanmaydi, balki uning yordamida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish, salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish ham amalga oshiriladi. Shu bilan birga, bu jarayon orqali kelajak pedagoglar shaxsiy xulq-atvor, ma'naviyat, mehnatsevarlik, vatanga sadoqat, bag'rikenglik, hamkorlik, insonparvarlik va maqsadga erishuvchanlik kabi fazilatlarini o'zlashtiradilar.

Sog'lom turmush tarzi va ekologik madaniyat masalasi ko'plab akademik va olimlarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Jumladan, I.D. Zverov, A.N. Zaxlebniy, E.O. Turdiqulov, I. Suravegina, I. Matrusov va boshqalar sog'lom turmush tarzi, salomatlik madaniyati va ekologik bilimlarning pedagogik-falsafiy asoslarini o'rganganlar. O'zbekistonlik olimlar Yu. Shodimetov, B. Ziyomammedov, A.S. To'xtaev, E.V. Qodirov, O. Qudratov va boshqa tadqiqotchilar esa sog'lom turmush tarzining mazmuni, uning inson salomatligi, jismoniy faollik va ekologik muhit bilan bog'liqligi, shuningdek, salomatlik madaniyati va ekologik ta'limning ijtimoiy-falsafiy jihatlari chuqur o'rgananganlar.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, haftasiga ikki marotaba jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini o'tkazish, har xil turdagi jismoniy faollik – yengil atletika, gimnastika, voleybol, basketbol va boshqa sport turlari – orqali sog'lom turmush tarzini rivojlantirish samaradorligini oshiradi (I.G. Skachkov, 1993; V.A. Golomazov, V.D. Kovalyev, A.G. Melnikov, 1996; Z. Kazevich, 1983; Yu.M. Yunusova, 2002 va boshqalar).

Sog'lom turmush tarzi insonning tabiat, jamiyat va o'zini muhofaza qilish, uning resurslaridan oqilona foydalanish, faol hayotiy pozitsiyada bo'lish va amaliy harakat qilishidir. Salomatlik madaniyati esa tabiat bilan insonning uyg'un, ongli va mas'uliyatli munosabatini ta'minlovchi bilim, idrok, intellektual salohiyat va amaliy ko'nikmalar majmuasidir. Shu bilan birga, bu jarayonda bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari o'zida jismonan sog'lom, ruhiy va ma'naviy barqaror, intellektual va estetik jihatdan yetuk, mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanadi.

Boshqa tomondan, tarixiy va adabiy manbalar, xususan, Alisher Navoiy ijodi, yoshlarda sog'lom turmush tarzi va ekologik madaniyatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, Navoiy "Farhod va Shirin" dostonida Farhod obrazi orqali vatanparvarlik, jamiyatga xizmat, sog'lom turmush tarzi va tabiatni asrab-avaylash g'oyalarini targ'ib qiladi. Shu orqali kelajak pedagoglar – jismoniy tarbiya o'qituvchilari – o'z o'quvchilari orasida ham sog'lom turmush tarzini rag'batlantirish va ekologik madaniyatni shakllantirishda namunaviy rol o'ynashlari mumkin.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining tayyorgarligida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik jihatlari quyidagilardan iborat:

- tabiatning inson hayotidagi o'rnini his etish va qadrlash;
- tabiat va jamiyat uyg'unligini tushunish va unga mos harakat qilish;
- tabiat resurslaridan oqilona foydalanish va ularni asrab-avaylash;
- sog'lom turmush tarzi va ekologik madaniyatni o'z hayotida amaliy qo'llash;
- o'quvchilarni mas'uliyatli, faol va sog'lom hayot tarziga intilishga o'rgatish.

Shunday qilib, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzi va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish nafaqat ularning professional tayyorgarligini, balki kelajak avlodga ekologik ong va sog'lom hayot tarzini targ'ib qilishni ham ta'minlaydi. Bu jarayon milliy, hududiy va umumboshqaruviy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda amalga oshiriladi, natijada barqaror va mas'uliyatli shaxslar yetishib chiqadi.

Shu bois, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining tayyorgarlik jarayonida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Bu borada ilmiy va uslubiy tadqiqotlar doimiy ravishda kengayib bormoqda.

Shuningdek, jismoniy tarbiya darslarini mavzuga moslashtirilgan harakatli o'yinlar bilan boyitish nafaqat o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligini, balki bo'lajak pedagoglarning sog'lom turmush tarziga oid ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shu yo'l bilan ular kelajakda o'z o'quvchilariga ham sog'lom hayot tarzini targ'ib qilishda namunaviy rol o'ynaydilar.

Shu sababli, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining professional tayyorgarligida sog'lom turmush tarzi va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini integratsiyalash, darslarni samarali tashkil etish va harakatli o'yinlar orqali amaliy ko'nikmalarni shakllantirish eng dolzarb vazifa hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga oid pedagogik tamoyillarni o'rganishda ilmiy izlanishlarning aniqligi va ishonchligini ta'minlashga qaratildi. Ma'lumotlar anketalar, kuzatishlar, suhbatlar va o'quv jarayoniga oid amaliy faoliyatni tahlil qilish orqali yig'ildi. Olingan ma'lumotlar mazmuniy tahlil, taqqoslash, statistik umumlashtirish hamda pedagogik diagnostika usullari yordamida qayta ishlanib, bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush ko'nikmalarining shakllanish darajasi baholandi. Tahlil natijalari sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillarni aniqlash va ularning samaradorligini baholash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sog'lom turmush tarzi insonning tabiat, jamiyat va o'zini muhofaza qilishni, resurslardan oqilona foydalanishni, faol hayotiy pozitsiyada bo'lishni hamda amaliy harakat qilishni o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, sog'lom turmush tarzi pedagogik jarayonning asosiy tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Ayniqsa, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari uchun bu ko'nikmalarni o'zida shakllantirish nafaqat ularning professional tayyorgarligida, balki kelajakda o'quvchilarga sog'lom turmushni targ'ib qilishda ham muhim rol o'ynaydi.

Pedagogik psixologiyada shaxsning ijtimoiy va jismoniy rivojlanishi bir-birini to'ldiradi, bu esa sog'lom turmush tarzining shakllanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Shaxsning jismoniy salomatligi va ruhiy barqarorligi pedagogik jarayonda o'quvchilarni tarbiyalash uchun namuna bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu jarayon individual va kollektiv jihatdan amalga oshiriladi: o'qituvchi o'quvchilarga sog'lom hayot tarzini o'rgatadi, o'quvchi esa bu bilimlarni kundalik hayotda amalda qo'llaydi.

Shu bois, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzi va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari zamonaviy ta'lim jarayonida ustuvor vazifa hisoblanadi. Bu jarayonning samaradorligi o'quvchilarning jismoniy faolligi, individual psixologik xususiyatlari va ijtimoiy muhit bilan bog'liq omillarni inobatga olgan holda amalga oshirilishi lozim.

Sog'lom turmush tarzi va salomatlik madaniyati pedagogik shakllanishida tarixiy va adabiy manbalar muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Xususan, Alisher Navoiy ijodida Farhod obrazida sog'lom turmush tarzi, vatanparvarlik, tabiatni asrab-avaylash g'oyalari keng targ'ib qilingan. Bu pedagogik amaliyotda "madaniyat orqali tarbiya" tamoyilini ifodalaydi.

Adabiy asarlar o'quvchilarga nafaqat nazariy bilim beradi, balki hissiy va estetik tajriba ham shakllantiradi. Farhod obrazidagi fazilatlar – mas'uliyat, jasorat, sog'lom turmushga intilish, ijtimoiy faollik – o'quvchilarda ijobiy xulq-atvorni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu tarzda, adabiyot orqali ekologik va salomatlik madaniyati uyg'un tarzda rivojlantiriladi, bu esa o'quvchilarda tabiatga mas'uliyatli munosabatni, ijtimoiy va shaxsiy salomatlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik amaliyotda bunday yondashuv bolalarda nafaqat bilish faoliyatini, balki hissiy-axloqiy va estetik tajribani ham rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, tarixiy va adabiy manbalar milliy qadriyatlarni o'rganish va ularni amalda qo'llashga yo'naltirilgan metodik yondashuvni ta'minlaydi.

Ekologik madaniyat faqat nazariy bilimdan iborat emas, balki ongli va mas'uliyatli munosabatni ham o'z ichiga oladi. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari uchun ekologik madaniyatni shakllantirish o'quvchilarda tabiatni asrab-avaylash, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik mas'uliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda ekologik muammolar global darajada muhim masala bo'lib, pedagogik jarayonlarda bu ko'nikmalarni shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Pedagogik jihatdan ekologik madaniyat – bilim, ko'nikma va fazilatlarini birlashtiradigan integratsiyalashgan yondashuvdir. Bu yondashuv o'quvchilarda sog'lom turmush tarzi bilan uyg'unlashgan holda ekologik mas'uliyatni rivojlantirishga imkon yaratadi.

Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilari hayotining erta bosqichida sog'lom turmush tarzi va ekologik madaniyatni shakllantirish muhim hisoblanadi. Bu jarayon tizimli, nazariy-amaliy va milliy qadriyatlar bilan uyg'un bo'lishi lozim.

Bolalikda shakllangan odatlar va ko'nikmalar kattalar hayotiga kuchli ta'sir qiladi. Shu sababli pedagogik amaliyotda boshlang'ich sinflarda sog'lom turmush va ekologik ongni rivojlantirish ustuvor vazifa bo'lishi kerak. Bu nafaqat o'quvchilarning jismoniy va ruhiy salomatligini ta'minlaydi, balki ularning ijtimoiy mas'uliyatini va ekologik ongini rivojlantiradi.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzi va ekologik madaniyatni shakllantirish quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

1. O'quvchilarda tabiatning bir butun ekotizim ekanligini anglashni rivojlantirish.
2. Tabiat va jamiyat uyg'unligini tushuntirish, ekologik bilimlarni o'rgatish.
3. Tabiiy muhit bilan ongli munosabatni shakllantirish va uni asrab-avaylashga o'rgatish.
4. Milliy va umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan ekologik fazilatlarini rivojlantirish.

Bu yondashuv o'quvchilarda sog'lom turmush tarzi va ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik asosini yaratadi va ularni kelajakda ijtimoiy mas'uliyatli, salomatligi mustahkam, ekologik ongli shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Tahlil va muhokama natijalaridan ko'rinib turibdiki, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik jarayonning asosiy tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon nafaqat o'qituvchining jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlashga, balki u orqali o'quvchilarda sog'lom turmush va ekologik madaniyatni targ'ib qilishga xizmat qiladi.

Sog'lom turmush tarzi va salomatlik madaniyati – bu shaxsning tabiat, jamiyat va o'zini muhofaza qilish, resurslardan oqilona foydalanish, faol hayotiy pozitsiyada bo'lish va amaliy harakat qilishni o'z ichiga oladigan kompleks ko'nikmalardir.

Tarixiy va adabiy manbalar (xususan, Alisher Navoiy ijodi) bolalarga sog'lom turmush, vatanparvarlik va tabiatni asrab-avaylash g'oyalarini estetik va hissiy tajriba orqali singdirishga imkon beradi.

Ekologik madaniyat faqat bilim bilan cheklanmay, ongli va mas'uliyatli munosabatni shakllantirishni o'z ichiga oladi. Bu ko'nikmalar bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida shakllangach, o'quvchilarda ham ekologik ong va sog'lom hayot tarzini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida salomatlik madaniyatini shakllantirish, sog'lom turmush va ekologik ongni rivojlantirish kelajakdagi shaxsning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy barqarorligini ta'minlaydi hamda milliy va umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan ekologik madaniyatni shakllantiradi.

Shu bilan, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sog'lom turmush tarziga tayyorlash va ularning salomatlik madaniyati ko'nikmalarini rivojlantirish tizimli, ilmiy asoslangan va integratsiyalashgan pedagogik yondashuvni talab qiladi. Bu jarayon o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida interaktiv pedagogik muhit yaratish orqali amalga oshiriladi va kelajak avlodning jismonan sog'lom, ma'nan yetuk va ekologik ongli bo'lishini ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish jarayoni zamonaviy pedagogik amaliyotning ajralmas qismi hisoblanadi. Sog'lom turmush tarzi insonning jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlash bilan birga, uning ijtimoiy mas'uliyatini, ekologik ongini va madaniy fazilatlarini rivojlantiradi.

Pedagogik jihatdan sog'lom turmush tarzini shakllantirish shaxsning tabiat, jamiyat va o'zini muhofaza qilish, resurslardan oqilona foydalanish va faol hayotiy pozitsiyada bo'lishni o'z ichiga olgan kompleks ko'nikmalar majmuasidir. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari ushbu ko'nikmalarni o'zida shakllantirib, ularni o'quvchilarga yetkazishda pedagogik namuna bo'ladilar.

Adabiy va tarixiy manbalar (masalan, Alisher Navoiy ijodi) orqali sog'lom turmush va ekologik ongni targ'ib qilish o'quvchilarda hissiy, estetik va axloqiy tajriba yaratadi. Farhod obrazidagi sog'lom, jasur va mas'uliyatli fazilatlar o'quvchilarni ijobiy shaxsiy fazilatlarni egallashga rag'batlantiradi.

Ekologik madaniyat – bu faqat bilimlarni o'z ichiga olgan pedagogik jarayon emas, balki ongli va mas'uliyatli munosabatni shakllantirishdir. Bo'lajak o'qituvchilar ushbu ko'nikmalarni egallash orqali o'quvchilarda tabiatni asrab-avaylash, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik mas'uliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush va ekologik madaniyatni erta yoshdan rivojlantirish o'quvchilarda mustahkam odatlar va ijobiy xulq-atvorni shakllantiradi. Bu jarayon milliy va umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'un bo'lib, kelajak avlodning jismonan sog'lom, ruhiy barqaror va ijtimoiy mas'uliyatli bo'lishini ta'minlaydi.

Shunday qilib, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish va salomatlik madaniyati ko'nikmalarini shakllantirish integratsiyalashgan, tizimli va ilmiy asoslangan pedagogik yondashuvni talab qiladi. Bu jarayon orqali nafaqat o'qituvchilar, balki o'quvchilar ham sog'lom, mas'uliyatli va ekologik ongli shaxs sifatida tarbiyalanadi, natijada jamiyatda sog'lom avlodni tarbiyalashning samarali tizimi shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning ekologik xavfsizligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" Farmoni. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktab ta'limi tizimida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar" Qarori. – Toshkent, 2021.
3. Zverov I.D., Zaklebnij A.N., Turdiqulov E.O., Suravegina I., Matrusov I. Pedagogical and philosophical foundations of healthy lifestyle and ecological education. – Moskva, 2005.
4. Shodimetov Yu., Ziyomammedov B., To'xtayev A.S., Qodirov E.V., Qudratov O., Xolmurodov J., Nigmatov A.N. Environmental education and upbringing in Uzbekistan. – Toshkent, 2010.
5. Navoiy A. Farhod va Shirin. – Toshkent, 2007.
6. Usmonhodjaev T., Xo'jaev F. Jismoniy tarbiya darslarining samaradorligi. – Toshkent, 1992.

7. Skachkov I.G. Physical education and health culture. – Moskva, 1993.
8. Golomazov V.A., Kovalev V.D., Melnikov A.G. Pedagogical bases of physical education. – Moskva, 1996.
9. Shonosirova L.T. Ekologik dunyoqarashni shakllantirish masalalari. – Toshkent, 2008.
10. Yuldashev M.A., Abdullaev M.M., Ashurov N. Nature and human interaction in ecological education. – Toshkent, 2012.
11. Karimov I.A. Barakamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent, 2000.
12. Bilaeva L.V., Korotkov I.M. Physical education methods in secondary schools. – Moskva, 1989.
13. Lisitsa A.I., Furmanov G.A., Nasriddinov F.N., Qosimov A.Sh. Physical culture and student health. – Toshkent, 1993.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.